

Severská literatura v českých překladech

Michal Švec

Asi každý knihovník si v posledních letech všiml, že severské literatuře se u nás nebývale daří. Každý rok přibude do knihovnických polic mnoho desítek nových překladů zavedených i zcela neznámých autorů. A zdaleka nejen krimi, i když především ta švédské, norské a dánské literatuře v počtu vydaných titulů stále kraluje. Na letošní rok jsme pro vás připravili sérii článků, která vám pomůže se v záplavě knih ze Severu zorientovat. V dalších číslech časopisu vám postupně představíme tři hlavní trendy (krimi, severské „podivno“, historický román) a knihy, které by rozhodně neměly uniknout vaší pozornosti.

Ačkoli u nás severská literatura právě zažívá rekordní období, poměrně velké popularitě se v naší zemi těší už od druhé poloviny 19. století, kdy začaly vycházet první beletristické překlady ze severských jazyků. Na přelomu 19. a 20. století vyšel překlad finského eposu *Kalevala*, Národní divadlo pod vedením Jaroslava Kvapila uvádělo hry Henrika Ibsena a ke čtenářům se hojně dostával i Knut Hamsun nebo August Strindberg a další velcí spisovatelé této epochy. Oblibu si knihy ze Severu zachovaly i v období meziválečném, kdy byla jejich vlajkovou lodí Topičova edice Bílé knihy. Po druhé světové válce nastal sice drobný útlum a vycházeli především autoři ideologicky souznějící s režimem, vedle nich se ale do češtiny našťěstí tu a tam překládala také klasika (příkladem za všechny je nesmrtelný Hans Christian Andersen) a občas se podařilo prosadit i jiné tituly. Díky aktivním překladatelům se tak mohli čeští čtenáři seznamovat s kvalitní literaturou ze Severu i v období do roku '89.

Opravdový boom nastal ale až krátce po roce 2000, kdy na český trh vstoupil fenomén severské krimi (Nordic noir). Čeští nakladatelé vycítili obrovský komerční potenciál a začali stále intenzivněji objevovat nové a nové severské autory všech žánrů. Vedle krimi a proudů, kterým se budeme věnovat v dalších číslech časopisu, je v současnosti velmi oblíbená například literatura humoristická. Často staví do hlavní role seniory a skrze jejich perspektivu přináší i důraznou společenskou kritiku (např. Tuomas Kyrö, Minna Lindgrenová, Fredrik Backman). Jiné humoristické romány stavějí spíše na podivínských hrdinech a bláznivé zápletky, plné šílených peripetií (Arto Paasilinna, Jonas Jonasson). Své pevné místo mají i romány pro ženy, které většinou rozkrývají rodinná tajemství, vyhocené vztahy a dávno utrpěné křivdy (Anne B. Ragde, Herbjørg Wassmo, Riikka Pulkkinenová). Význačnou pozici pak zastávají knihy napsané přistěhovalci, kteří originálním způsobem tematizují většinou prolínání kultur země, z níž pocházejí, a svého nového domova. Zpracovávají také nelehkou integraci, setkání s nesnášenlivostí nebo kruté osudy svých rodičů a prarodičů před emigrací (Alen Mešković, Pajtim Statovci, Jonas Hassen Khemiri aj.).

Čtenářskému zájmu se dlouhodobě těší i nejstarší severské literární památky. Vycházejí nejen revidovaná a doplněná vydání (*Staroislandské ságy*, *Kalevala*), ale také texty u nás dosud nepublikované. Trvalý zájem je rovněž o klasiky dvou uplynulých století: k těm vůbec nejčtenějším se řadí Mika Waltari. Vedle pěti velkých severských zemí a jazyků se k nám stále více dostávají i knihy z menších, ale zároveň nesmírně zajímavých kulturních a jazykových oblastí, jako je Grónsko, sámské Laponsko nebo Faerské ostrovy.

Trvalou populární stálicí je u nás severská literatura pro děti a mládež. Stále znovu jsou vydávány pohádky a povídky již výše zmíněného H. Ch. Andersena (jakkoli jeho původní příběhy – pomíneme-li hordu nepříliš povedených a notně uhlazených převyprávění – pro děti až tak moc nejsou), velké popularitě se pochopitelně těší Astrid Lindgrenová i finsko-švédská autorka mumínků Tove Janssonová, jejichž příběhy zaujmou svou nekonformitou a svébytnou životní filozofií. K českým dětem se ale zvláště poslední dobou hojně dostávají i moderní, nezřídka nápaditě ilustrované příběhy z celého Severu (*Lyžníci z Plískanic*, *Tatu a Patu*, *Gorila a já*, *Tajné bratrstvo* aj.).

Ač je vždy obtížné a zavádějící generalizovat, severská literatura u nás byla jistě vždy populární mimo jiné i proto, že se nikdy nebála obtížných, ba dokonce tabuizovaných témat, která zpracovávala syrovým a otevřeným způsobem. Autoři a autorky se také nebáli otevírat aktuální problémy, kritizovat společnost, upjaté dobové konvence i zažitě předsudky, a proto byli mnohdy průkopníci žádoucích společenských změn a literatura, kterou vytvářeli, byla v pravém a dobrém slova smyslu angažovaná. Takovou pozici si na Severu psané slovo udržuje dodnes a nezbyvá než doufat, že jí jednou

(znovu)nabude i u nás. Do té doby se můžeme s nadšením začíst alespoň do inspirativních příběhů, které nám přináší právě severská literatura.

Kontakt na autora: michal@skandinavskydum.cz

© 2000-2010 Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové · pujcovna@svkhk.cz · knihovna@svkhk.cz